

Лекція

Репродуктивне здоров'я

План

- Демографічні показники.
- Медичні показники.
- Поняття про репродуктивне здоров'я нації.
- Основи законодавства України про охорону репродуктивного здоров'я.

Основа кожної держави – це населення, люди, які є її громадянами, носіями державного суверенітету.

Розвиток держави неможливий без достатньої кількості населення, наявності його трудових ресурсів та інтелектуального потенціалу,

виробничої та духовної культури.

Демографія – це наука про відтворення населення

Показники демографії:

- чисельність населення, його динаміка
- віково – статева структура

Чисельність населення залежить від:

- народжуваності
- смертності
- міграції

**Природний приріст населення =
народжуваність - смертність**

Зниження природного приросту

- спричиняє деформацію вікової структури населення;
- зумовлює зниження природного приросту трудових ресурсів

“Старіння” населення призводить до:

- збільшення економічного навантаження на працездатних;
- труднощів у формуванні трудових ресурсів;
- труднощів у забезпеченні народного господарства робочою силою

В Україні спостерігається четверта за століття демографічна криза

Для сучасної демографічної ситуації в Україні характерні:

- різке зменшення народжуваності, збільшення смертності, відсутність природного приросту
- постаріння населення, збільшення “навантаження” на працездатну його частину
- скорочення тривалості життя як чоловіків, так і жінок
- погіршення здоров'я нації
- інтенсифікація міграційних процесів

Максимальна чисельність населення України у 1993 р. – 52244,1 тис.

- Починаючи з цього року реєструється постійне зниження чисельності населення (як міського, так й сільського) – за період з 1993 по 2013 рр.(20 років) воно склало 12,9%.
- Чисельність населення на:
- **01.01.1994 - 52114,4 тис. осіб**
- 01.01.2001 - 48240,9 тис. осіб
- 01.01.2014 – 45426,2 тис. осіб
- **01.10.2014 – 42804,0 тис. осіб**

Прогноз зміни
чисельності населення України
до 2100 року
з урахуванням міграції

- 2030 р. – 40 млн.
- 2050 р. – 33 – 35 млн.
- 2100 р. – 25 млн.

Загрозою для перспектив розвитку нації стають обсяги й темпи депопуляції, тобто абсолютного зменшення населення. Є та межа зниження народжуваності, яку не можна переступити, оскільки за нею – процес депопуляції набуває незворотного характеру.

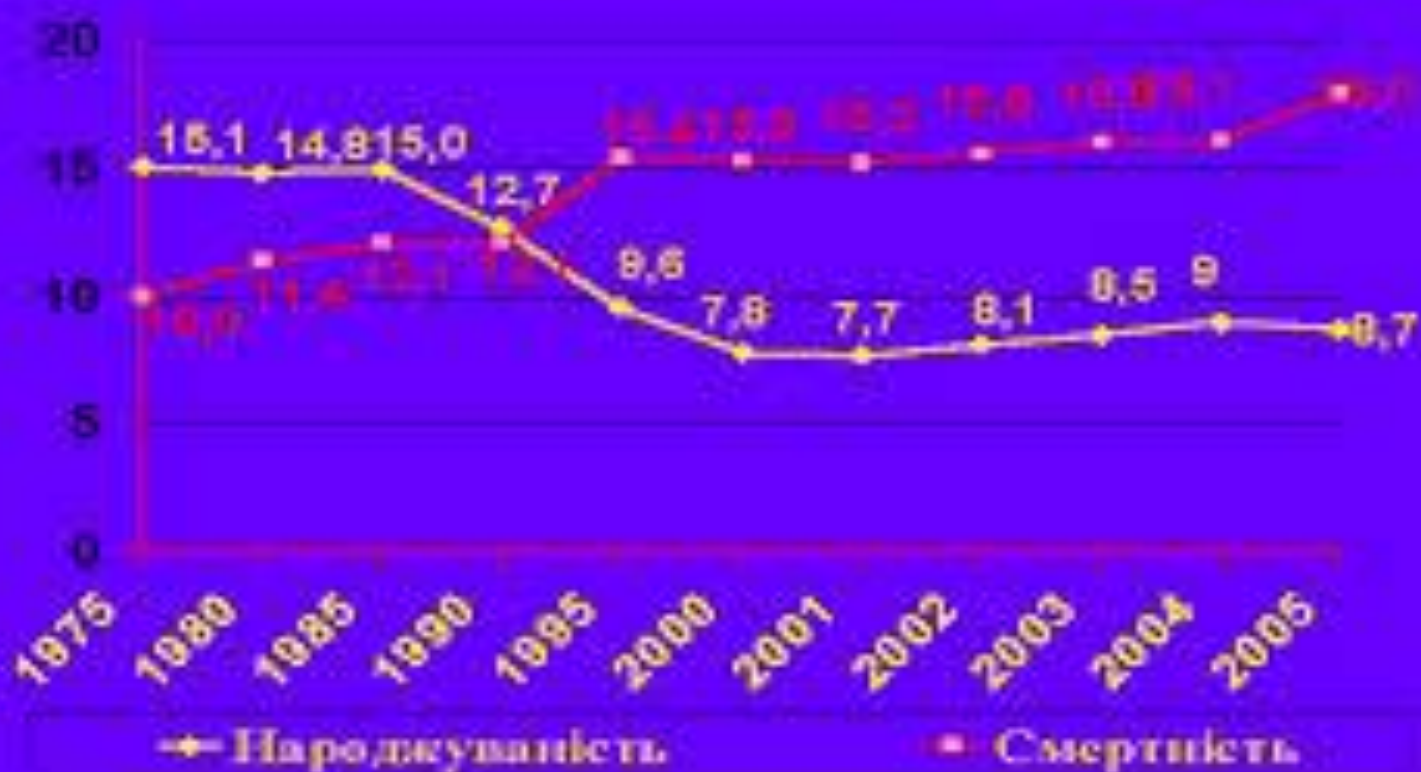
Україна сьогодні підійшла до цієї межі.

Залишається перевищення кількості померлих над кількістю живонароджених: на 100 померлих – 67 народжених

	Січень 2014	Січень 2013	Січень 2014 у % до січня 2013	Січень 2014 (на 1000 осіб)	Січень 2013 (на 1000 осіб)
Кількість народжених живими	41,5 тис.	43,3 тис.	95,7	10,7	11,2
Кількість мертво-народжених	269	239	112,6	6,4 (на 1000 живими та	5,5 народжених мертвими)
Кількість померлих у т.ч. дітей у віці до 1 року	61,6 тис. 348	62,7 тис. 341	98,1 102,1	15,9 8,3 (на 1000	16,2 7,9 живонарод- жених)
Природне скорочення населення	20,1 тис.	19,4 тис.	103,5	5,2	5,0

Динаміка народжуваності та смертності (на 1000 населення)

Рівень народжуваності в Україні (2013 рік)

Найвищий – у Рівненській обл. – 14,7 ‰

Найнижчий - у Сумській обл. – 8,3 ‰

Кількість народжених на 1000 осіб, ‰	Регіони
10,7 до 9,7	Україна Сумська, Чернігівська, Полтавська, Донецька, Луганська, Черкаська
9,7 – 10,6	Харківська, Тернопільська, Запорізька, Дніпропетровська
10,7 – 11,6	Херсонська, Хмельницька, Севастополь, Вінницька, Миколаївська, Одеська, Львівська, Кіровоградська, Івано – Франківська, АРК, Чернівецька, м. Київ
11,7 – 12,6	Київська, Житомирська
Понад 12,6	Волинська, Закарпатська, Рівненська

Оптимальний вік народження дітей – 20 – 35 років.

Інтервали між пологами повинні бути не менше 2 – 2,5 років.

- Щоб забезпечити хоча б просте відтворення населення (тобто нульовий приріст), необхідно, щоб сумарний коефіцієнт (показує кількість дітей, пересічно народжених однією жінкою протягом життя) становив **2,2 - 2,6**. Саме стільки дітей повинна у середньому народити жінка протягом життя.
- В Україні він є – **1,6**.

Рівень смертності в Україні (2013 рік)

Найвищий – в Чернігівській обл. – 20,0 ‰

Найнижчий – у м. Києві – 10,5 ‰

Кількість померлих
на 1000 осіб, ‰

Регіони

15,9

до 15,0

Україна

м. Київ, Закарпатська, Львівська, Рівненська,
Волинська, Івано – Франківська, Чернівецька,
м. Севастополь

15,0 – 15,9

16,0 – 16,9

Тернопільська, Одеська, Харківська,
АРК, Запорізька, Дніпропетровська, Миколаївська,
Київська, Хмельницька, Херсонська

17,0 – 17,9

Понад 17,9

Вінницька, Черкаська, Луганська, Донецька
Полтавська, Житомирська, Сумська,
Кіровоградська, Чернігівська

Серед причин смерти населення України (на 01.01.2014)

перше місце – хвороби системи кровообігу

друге місце – новоутворення

третє місце – зовнішні причини смерти (1-навмісні самоушкодження, 2-отруєння та дії алкоголю, 3-ДТП)

- Структура причин смерти дітей у віці до 1 року у % до загальної кількості (01.01.2014)
 - 52 % - окреми стани, що виникають у перинатальному періоді
 - 25,3 % - природжені вади розвитку, деформації та хромосомні аномалії
 - 5,2 % - зовнішні причини смерти
 - 4,0 % – хвороби органів дихання
 - 3,4 % - деякі інфекційні та паразитарні хвороби
 - 2,0 % - хвороби нервової системи
 - 3,2 % - інші хвороби
 - 4,9 % - не уточнені та невідомі причини смерті

За основними показниками природних змін населення – народжуваності, смертності, природного приросту – Україна стоїть після стран Заходу й республік колишнього СРСР.

За рівнем:

- **народжуваності** – передостаннє місце
- **смертності** – друге місце
- **дитячої смертності** – у першій сумній десятці показників для Європейських країн
- **очікуваною тривалістю життя** (67 років) – 109 місце у світі (у 1994 р. – 87-е)

Для сучасної демографічної ситуації характерне поступове старіння населення України.

Найбільш молоде населення – ЗАКАРПАТСЬКА (36,2 РОКИ), РІВНЕНСЬКА, ВОЛИНСЬКА ОБЛ.

НАЙСТАРІШЕ НАСЕЛЕННЯ – ЛУГАНСЬКА, ДОНЕЦЬКА, СУМСЬКА, ЧЕРНІГІВСЬКА (42,7 РОКИ) ОБЛ.

Середній вік населення

- 1989 рік – 36,5 років
- 2013 рік – 40,6 років
- міське – 40,5 років; сільське – 40,7 років
- жінок – 42,8 років; чоловіків – 37,7 років
(пов'язане з вищою смертністю та нижчою тривалістю життя)

Віковий склад населення України

- Початок XX ст.

	0 – 14 років
майже 40%	
	15 – 60 років
60 %	
	понад 60 років
3 – 4 %	

Початок XXI ст.

майже 15%
62 %
21%

- На 01.01.2014 року

0 – 14 років – 14,83 %
15 – 64 років – 69,85 %
65 і старші – 15,32%

Європейський стандарт

22%
67%
11%

Статевो – вікова пропорція (%) серед різних вікових груп населення (на 01.01.2014 рік).

В Україні на 100 дівчаток народжується 105 – 107 хлопчиків

• Вік	Чоловікі	Жінки	Вік	Чоловікі	Жінки
• 0 – 4	51,6	48,4	60-64	41,3	58,7
• 5 – 9	51,4	48,6	65-69	38,3	61,7
• 10-14	51,4	48,6	70-74	34,4	65,6
• 15-19	51,3	48,7	75-79	32,3	67,7
• 20-24	51,3	48,7	80 – 84	28,5	71,5
• 25-29	50,9	49,1	85 – 89	23,9	76,1
• 30-34	50,5	49,5	90 – 94	21,8	78,2
• 35-39	49,3	50,7	95 – 99	23,1	76,9
• 40-44	48,5	51,5	100 +	27,1	72,9
• 45-49	47,2	52,8	Всього	46,2	53,8
• 50-54	45,6	54,4			
• 55-59	43,6	56,4			

На структуру та динаміку чисельності населення України дуже впливатимуть демографічні “хвилі”, закладені у попередні роки.

Вже нині у пенсійній системі України на 10 платників страхових внесків припадає 9 пенсіонерів.

Після 2010 року у працездатний вік почало входити покоління громадян, які народилися у період низької народжуваності 90-х років, тому відбувається не тільки кількісне скорочення працездатного населення, але і якісне погіршення – старіння його економічно активної структури.

Одним з чинників, що впливають на демографічні показники, є здоров'я.

Здоров'я —це не просто відсутність хвороб,

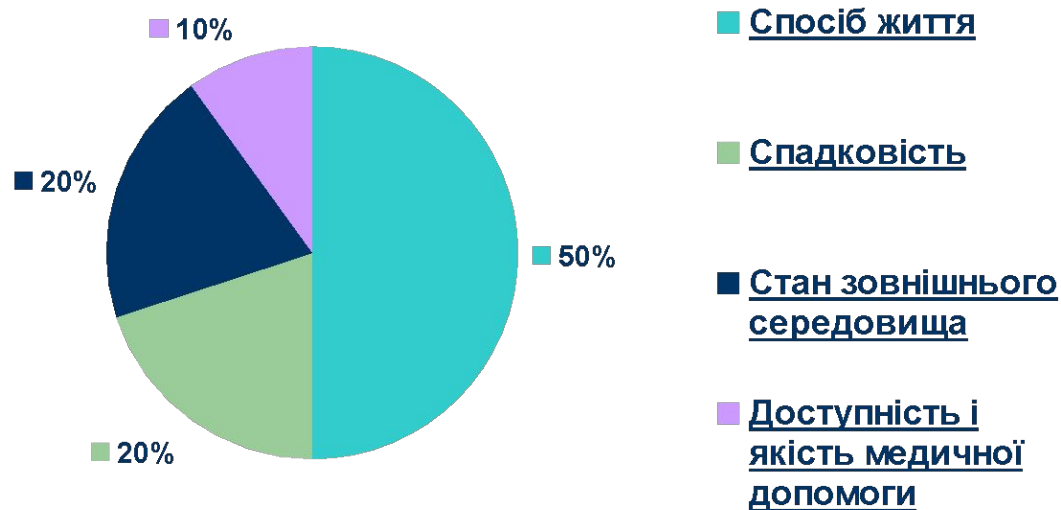

а благополуччя:

- фізичне (соматичне + репродуктивне);
- психічне;
- соціальне.

Репродуктивне здоров'я забезпечує можливість задовільного та безпечного сексуального життя, здатність до відтворення.

Від чого залежить здоров'я?

У системі цінностей, які цінує будь – яка цивілізована нація, особливе місце посідає здоров'я людей.
На сьогодні стан здоров'я населення України можна вважати кризовим.

<i>Стан здоров'я населення (2009 р.)</i>	<i>Україна</i>	<i>Європейський Союз</i>
• Смертність (на 1000 населення)	16,3	6,7
• Очікувана тривалість життя	68,1	74,0
• Очікувана тривалість здорового життя	59,2	67,0
• Приріст населення (на 1000 населення)	- 5,7	+ 4,1

Формування репродуктивного здоров'я та роль факторів, що на нього впливають

- Репродуктивне здоров'я залежить від загального стану здоров'я, яке визначається, насамперед, екстрагенітальними захворюваннями.
- Здоров'я жінки визначається умовами її розвитку в утробі матері, в період новонародженості, дитинства та підлітковому віці.
- Лише близько 6% дітей народжується практично здоровими.

Формування репродуктивного здоров'я та роль факторів, що на нього впливають

(продовження)

- Вступаючи в репродуктивний вік, дівчина має вже низку захворювань.
- Останім часом первина захворюваність серед чоловічого населення зросла на 4%, жіночого – на 15%. Найбільший темп росту поширення хвороб - серед дівчат 15 – 17 років.
- Рівень загальної захворюваності в Україні – один із найвищих серед країн колишнього СРСР.

Чинники, що впливають на репродуктивне здоров'я

- Аборти
- Ускладнення вагітності і пологів
- Безплідність
- Інфекції, що передаються статевим шляхом (ІПСШ)
- Онкологічні захворювання

Аборти – перевання вагітності до 22 тижнів

- За останні 50 років в Україні зроблено 32 мільйона абортів. Кожен четвертий аборт у світі – наш.
- Кожен день в Україні роблять понад 700 абортів, у Києві – майже 300.
- Щорічно близько 150 -200 тис. жінок штучно переривають вагітність.
- Частише роблять аборти в 15 – 34 роки .
- На протязі року (2013 рік) 54 дівчинки до 14 років зробили аборт (15-17 років – 1592) та 127 (15-17 років – 673) стали матерями.

Аборти (продовження)

- Спостерігається тенденція до підвищення кількості абортів у першовагітних (1991 р. -5,6%, 2013 р. – 12,16%).
- Майже 40 – 50% українок репродуктивного віку хоча б раз у житті робили аборт.
- В Україні частка жінок, у яких вагітність закінчується абортom - понад 20%, у Східній Європі – 14%, в Західній Європі – 3%.
- Світова статистика співвідношення абортів до живонароджених дітей – 1:7, в Україні – 1:3,9.
- За період 2000 – 2013 рр. показник абортів на 1000 жінок у віці 15 – 49 років зменшився більш ніж у 2 рази (з 34,1 до 13,1).

Аборти

У кожної третьої жінки виникають ускладнення
(у першовагітних – у 40%)

Частота ранніх ускладнень:

- травмування м'язового шару матки – 24,5%
- кровотеча – 0,58%
- інфекції – 1,44%
- перфорація матки – 0,06%
- травма шийки матки – 0,36%

Аборти (ускладнення) - продовження

Які виникають у перші два місяця після аборту:

- хронічне запалення придатків матки – 18%
- ерозія шийки матки – 11%
- ендочервіцит – 7%
- порушення менструального циклу – 4%

Аборти (ускладнення) - продовження

Які виникають протягом 2-х років після аборту:

- хронічне запалення придатків матки – 12,5%
- ерозія шийки матки – 10,5%
- ерозія шийки матки в поєднанні з хронічним запаленням придатків матки – 2,7%
- кольпіти – 1,7%

Аборти (ускладнення) - продовження

- Безпліддя після першого аборту - 10 – 25% (до 17 років – майже 50%).
- Ризик виникнення раку молочної залози зростає на 140%, а з трим'я і більшою кількістю абортів – на 240%.
- У 2 рази зростає ризик ускладнень під час наступної вагітності.
- Діти, народжені в наступній після аборту вагітності, мають недостатні масу і ріст.

Аборти (ускладнення) - продовження

- **Аборт-це травма:**

- фізична
- моральна
- емоційна
- гормональна
- психологічна
- соціальна

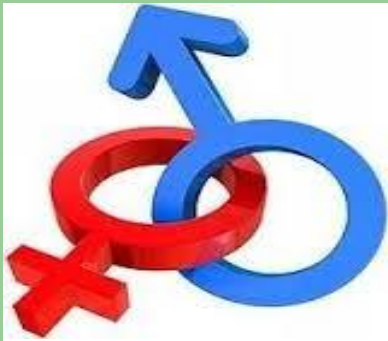

- У 30 – 60% після абортів сім'я або розпадається на протязі року, або переживає величезний кризис сімейних відношень.

Безплідність – неможливість до зачаття

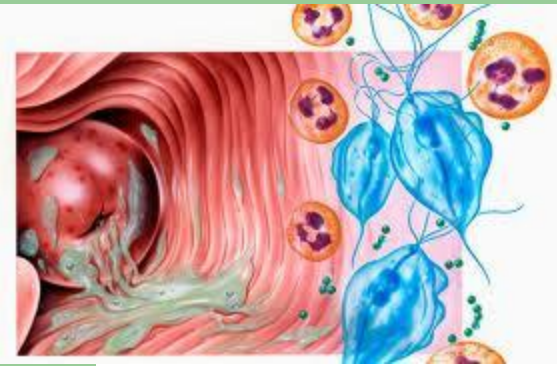
- Частота безплідності - 20 – 25%.
- В Україні майже мільйон подружніх пар не можуть мати дітей.

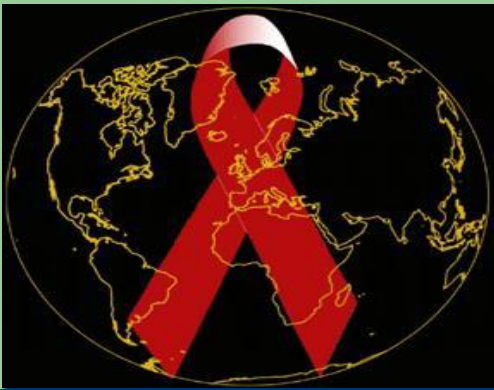
Інфекції, що передаються статевим шляхом (ІПСШ)

- **Класичні венеричні хвороби**
 1. Сифіліс - *Treponema pallidum*
 2. Гонорейна інфекція - *Neisseria gonorrhoeae*
 3. Шанкроїд - *Haemophilus ducrei*
 4. Лімфогранульома венерична - *Chlamydia trachomatis*
 5. Пахова гранульома - *Callimantobacterium granulomatis*
- 3,4,5 трапляються переважно у тропічних країнах

Інфекції, що передаються статевим шляхом (ІПСШ)

- Інші інфекційні захворювання, що передаються статевим шляхом
- **А. 3 переважним ураженням статевих органів**
 1. Урогенітальний хламідіоз - *Chlamydia trachomatis*
 2. Урогенітальний трихомоніаз - *Trichomonas vaginalis*
 3. Урогенітальний мікоплазмоз - *Mycoplasma hominis*
 4. Кандидозні вульвовагініти і баланопостити - *Candida albicans*
 5. Генітальний герпес - *Herpes simplex virus*
 6. Гострокінцеві бородавки - *Papillomavirus hominis*
 7. Генітальний контагіозний моллюск - *Molluscovirus hominis*
 8. Бактеріальний вагіноз - *Gardnerella vaginalis* та ін.
 9. Урогенітальний шигельоз гомосексуалістів - *Shigella species*
 10. Фтиріаз (лобковий педикульоз) - *Phthyrus pubis*
 11. Короста (може передаватись і іншим шляхом) - *Sarcoptes scabiei*

Інфекції, що передаються статевим шляхом (ІПСШ)

- **Б. 3 переважним ураженням інших органів**
 1. Інфекція, зумовлена вірусом імунодефіциту людини - Human immunodeficiency virus
 2. Гепатит В - Hepatitis B virus
 3. Цитомегаловірусна інфекція - Cytomegalovirus hominis
 4. Амебіаз (переважно у гомосексуалістів) - Entamoeba histolytica
 5. Лямбліоз - Giardia lamblia

Інфекції, що передаються статевим шляхом (ІПСШ)

Частота вперше виявлених запальних
захворювань жіночої статеві сфери
(на 10 тис. жіночого населення)

Інфекції, що передаються статевим шляхом (ІПСШ) *Початок статевого життя*

- **10 – 12 років** – мали хоча б один раз статевий контакт
 - дівчата – 3%,
 - хлопчики – 1%
- **13 – 14 років**
 - дівчата – до 13%,
 - хлопчики – до 10%
- **15-років** – вже вступали в статевий контакт
 - дівчата - 24%
 - хлопчики – 47,2%
- **15 – 17 років** – 62,3% обоїї статі живуть статевим життям

Інфекції, що передаються статевим шляхом (ІПСШ)

Сексуальна активність жінок (%)

Інфекції, що передаються статевим шляхом (ІПСШ)

Сексуальна активність жінок

Репродуктивні втрати

- Аборти (штучні, викідні)
 - Позаматкова вагітність
 - Материнська смертність
 - Перинатальна смертність
 - Малюкова смертність
-
- За рахунок викіднів, мертвонароджених і смертності немовлят країна не дораховує близько 40 тис. жителів щорічно.
 - Вважається, що **до 40% абортів** не були б реалізовані, якщо б жінка мала економічні умови для народження дитини.

Репродуктивні втрати

Аборти

- За даними ВООЗ вагітності, які настають щоденно майже:
 - 50% є незапланованими;
 - 25% - небажаними;
 - до 150 тис. – закінчуються абортom
(що становить до 55 млн.
щорічно).

Репродуктивні втрати

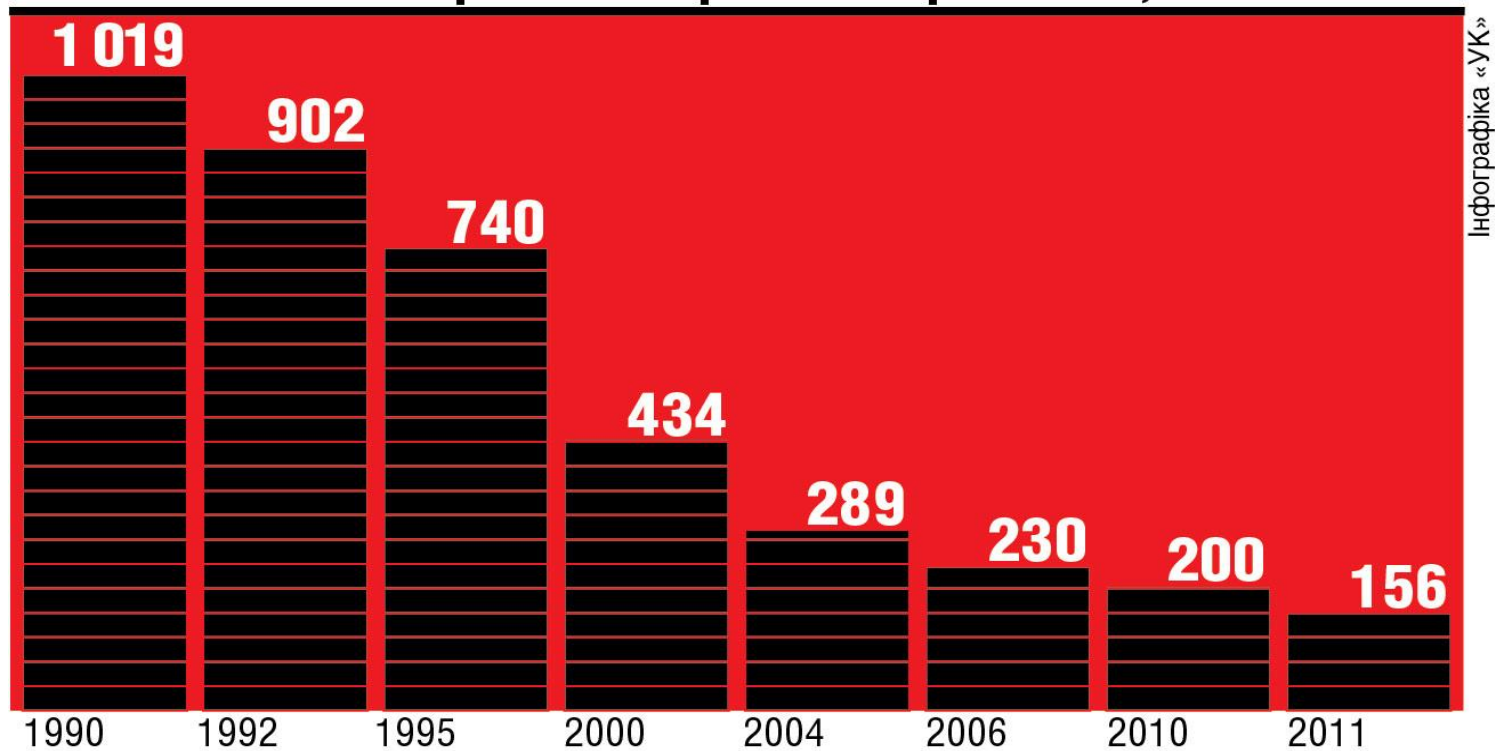
Аборти

- З кожних 100 вагітних штучно переривають вагітність 35 жінок (від 10 до 80 в різних країнах):
 - в розвинутих країнах – 5%;
 - Східній Європі – 14%;
 - Західній Європі – 3%,
 - Латинської Америці – 9%;
 - Африці – 11%.

Репродуктивні втрати

Статистика абортів в Україні за роками, тис.

За даними МОЗ

Репродуктивні втрати

Кількість абортів

- **2012 рік – 141396**
(12,36 на 1000 жінок репродуктивного віку;
27,6 на 100 пологів).
- **2013 рік – 137976**
(12,24 на 1000 репродуктивного віку;
21,81 - на 100 вагітностей;
27,90 – на 100 пологів).

Репродуктивні втрати

- **Позаматкова вагітність** — імплантація і розвиток плідного яйця поза порожнини матки.

- **2013 рік – 10604**
(0,94 – на 1000 жінок репродуктивного віку;
16,77 – на 1000 вагітностей)

Репродуктивні втрати

Материнська смертність

- **Материнська смертність** — смерть жінки під час вагітності (незалежно від її тривалості та локалізації) або протягом 42 днів після її закінчення від будь – якої причини, пов'язаної з вагітністю чи обтяженою нею, чи з її веденням, але не від нещасного випадку чи з випадкових причин (ВООЗ, 1992).

Материнська

= кількість випадків материнської смертності x 100000

смертність

кількість народжених живими

Репродуктивні втрати

Материнська смертність

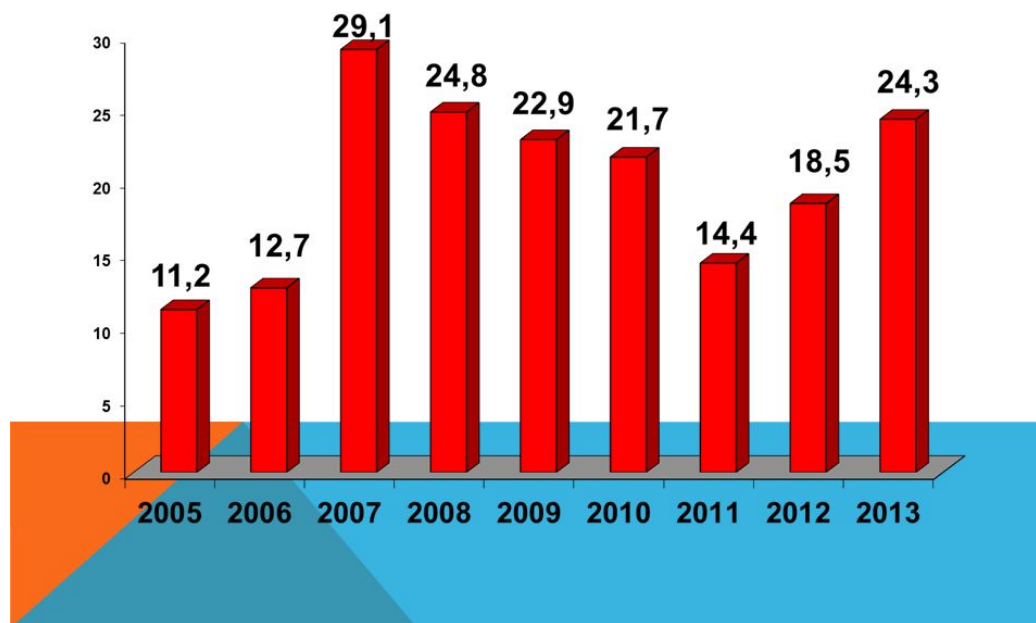

- Щорічно у світі від чинників, пов'язаних з вагітністю або її переривання, помирає близько 500 тис. жінок (щодня – близько 800 – від попереджувальних причин).
- В Україні рівень материнської смертності в 2,5 рази перевищує середній показник по Євросоюзу.
 - 2011 р. – 14,7
 - 2012 р. – 13,1
 - 2013 р. – 11,6.

Третину усіх випадків займає екстрагенітальна патологія.

Материнська смертність

ДИНАМІКА МАТЕРИНСЬКОЇ СМЕРТНОСТІ
(НА 100 000 НАРОДЖЕНИХ ЖИВИМИ)

Репродуктивні втрати

- **Перинатальна смертність =
мертвонароджуваність**
(смерть до пологів або в пологах)
+ **рання неонатальна смертність**
(протягом 168 годин після народження)

Репродуктивні втрати

- Мертвонароджуваність =

антенатальна смертність (до пологів)

+ інтранатальна смертність (під час пологів)

2013 рік

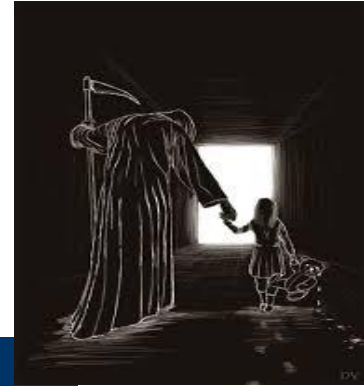
мертвонароджуваність – 2057 (абс.)(0,43 на 100 пологів)

антенатально – 1828 (абс.)(0,38 на 100 пологів)

інтранатально - 229 (абс.)

Репродуктивні втрати

- **Малюкова смертність** – від народження до 1 року життя (на 1000 народившихся живими).

2011 р. – 9,1

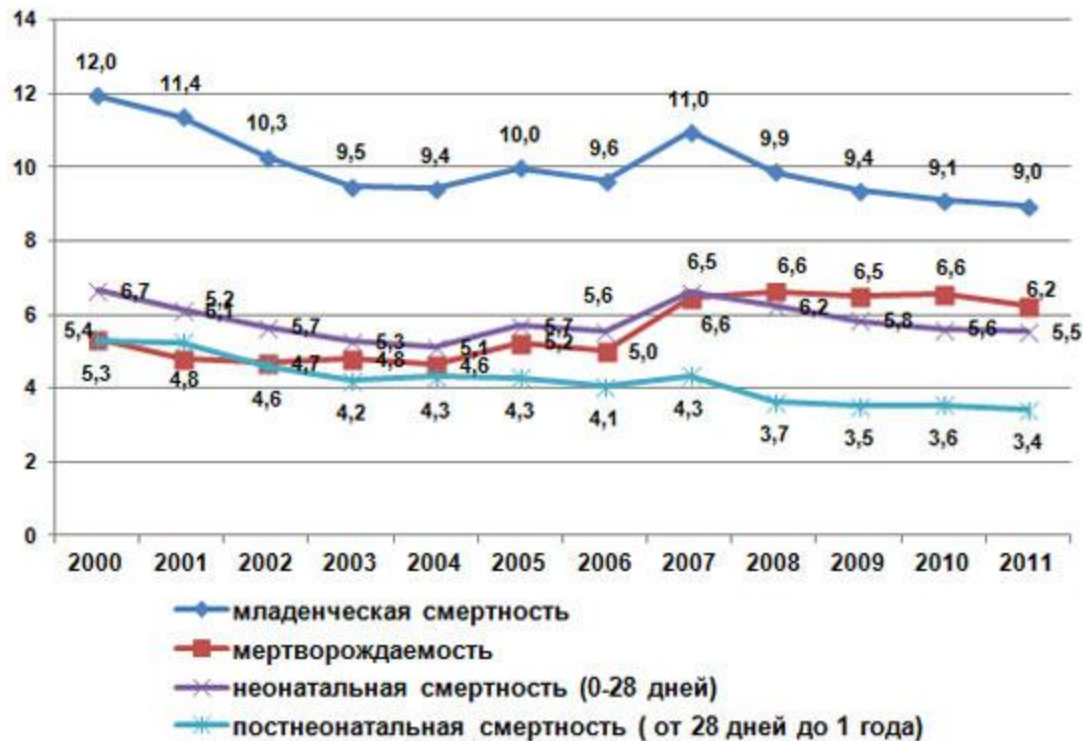
2012 р. – 8,6

2013 р. – 7,9

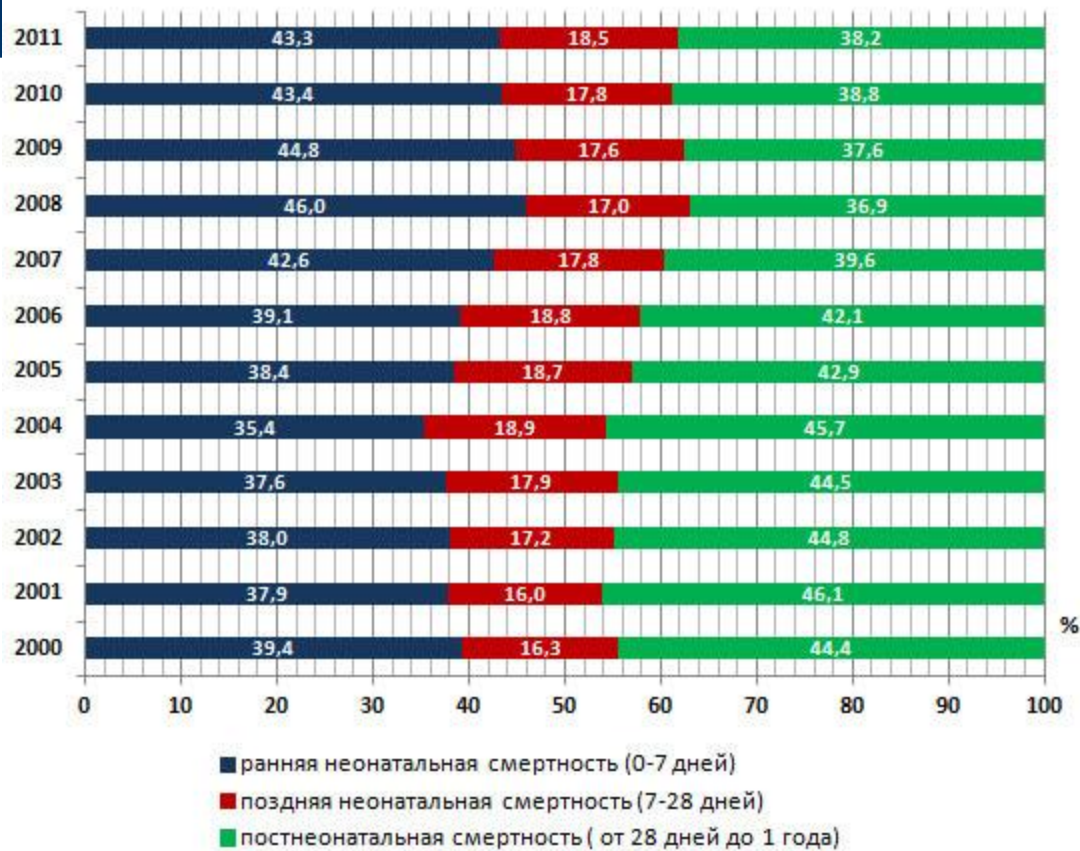
Рівень малюкової смертності перевищує аналогічні рівні країн Євросоюзу у 1,5 – 2 рази.

- **Смертність новонароджених** (2013 р.) – 1290 (абс.)

Репродуктивні втрати

Репродуктивні втрати

Право на охорону здоров'я, в тому числі репродуктивного, є невід'ємною частиною прав людини.

- Проблеми оптимального демографічного розвитку є першочерговими інтересами держави, як фактор і водночас як результат її функціонування. У зв'язку з цим були розроблені міжнародні програми дій для урядів усіх країн, неурядових і громадських організацій у сфері зміцнення здоров'я населення, зокрема репродуктивного.

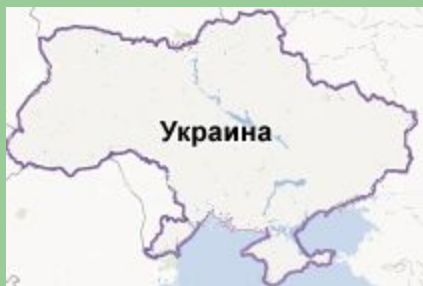
Міжнародні договори про права людини та репродуктивні права

- Міжнародна конференція з питань народонаселення та розвитку (Каїр, 1994р.).
- Всесвітня конференція щодо становища жінок (Пекін, 1995 р.).
- Основи політики досягнення здоров'я для всіх в Європейському регіоні ВООЗ (1998 р.).
- Декларація Тисячоліття ООН (Нью-Йорк, 2000 р.).
- Спеціальна Сесія Генеральної Асамблеї ООН по ВІЛ/СНІДу (Нью – Йорк, 2001 р.).

Основні Міжнародні правові документи ратифіковані Україною

- Документи проголошують необхідність вирішення проблем постійного поліпшення стану навколишнього середовища, прав на вільний репродуктивний вибір і охорону репродуктивного здоров'я, забезпечення сталого доступу всіх верств населення до служб планування сім'ї, перинатальної та педіатричної допомоги.

Нормативно – правове забезпечення охорони репродуктивного здоров'я та планування сім'ї

Комплексна державна програма “Репродуктивне здоров'я нації 2006 – 2015 рр.”

Основні завдання:

- Створення умов безпечного материнства
- Формування репродуктивного здоров'я у дітей та підлітків
- Удосконалення системи планування сім'ї
- Збереження репродуктивного здоров'я населення

Нормативно – правове забезпечення охорони репродуктивного здоров'я та планування сім'ї

- Наказ №1030/102 МОЗ України от 29.11.2013 “Про удосконалення системи планування сім'ї та охорони репродуктивного здоров'я в Україні”.
- Березень 2014 р. – презентація трохрічного міжнародного проекту “Репродуктивне здоров'я в Україні” – реалізується Благодійним Фондом “Здоров'я жінки і планування сім'ї” за підтримки агенства США з міжнародного розвитку / USAID.

Нормативно – правове забезпечення охорони репродуктивного здоров'я та планування сім'ї

- **Всеукраїнська Коаліція з Репродуктивного здоров'я та Планування Сім'ї** – створена 23 вересня 2014 р. в м.Київі. Коаліціну угоду підписали понад 30 громадських організацій, благодійних фондів та індивідуальних експертів з 15 областей України.

Основні завдання:

- Лобіювання розробки, прийняття, забезпечення достатнього фінансування для ефективної реалізації Державної програми та регіональних програм у сфері репродуктивного здоров'я на період 2016 – 2020 рр.

Заходи з планування сім'ї дозволять:

- Знизити рівень материнської захворюваності та смертності (32%).
- Знизити рівень малюкової захворюваності та смертності (10%).
- Знизити рівень непланованої вагітності (71%).
- Зменшити частоту абортів не впливаючи на рівень народжуваності.
- Уникнути післяабортного лікування, вартість якого складає приблизно 230 млн. (у світі) доларів щороку.
- Попередити ВІЛ – інфікування (80%).
- Заощадити більше 10 мільярдів гривень витрат на охорону здоров'я.

Дякуємо за увагу!

